

НОВИ САД - На данашњи дан 1690. године, после пораза Аустријанаца у рату с Турцима, у којем је као савезник Беча предводио Србе, патријарх српски Арсеније III Чарнојевић је на Калемегдану у Београду одржао сабор српских епископа и свештенства са обе стране Саве и Дунава. На сабору је поред патријарха било 5 владика, 11 капетана, 7 игумана, међу њима само двојица из централне Србије - студенички и сопоћански. Сабор је признао Леополда I Хабзбуршког за краља Србије. Захтевана је слобода вере, црквена самоуправа и јемство да се иноверци неће мешати, те да верски поглавар може бити само "от нашега рода и језика србскога". Захтеве је у Беч носио владика јенопољски Исаија Ђаковић. Срби су се населили на широком простору Угарске (око 50 вароши), највише на територији данашње српске Војводине, али и много северније попут Сент Андреје или Будима који је дуго био важно средиште Срба. Велика сеоба веома је повећала бројност Срба на тим територијама, али и раније су Срби на простору данашње Војводине били бројни. Фрушкогорски и јужнобанатски манастири вековима су старији од Чарнојевићеве сеобе, што сведочи о бројности тамошњег српског живља.

Данас је четвртак, 18. јун, 169. дан 2026. До краја године има 196 дана.

1155 - Немачког краља Фридриха I Барбаросу за римског цара крунисао је папа Хадријан IV.

1429 - Француске снаге под вођством Јованке Орлеанке I војводе од Аленсона сустигле су и поразиле код Патеа енглеске трупе које су се повлачиле после неуспеле опсаде Орлеана.

1583 - У Лондону је издата прва полиса животног осигурања у свету.

1812 - Рођен је руски писац Иван Александрович Гончаров, који је описивао друштвене прилике његове земље средином 19. века. Атмосфери апатије код руског племства, супротставио је све снажнији продор виталних духова младог грађанства. Име Обломов главног јунака његовог истоименог романа и појам "обломовштина" постали су синоними за апатију и безвољност. Остала дела: романи "Обична прича", "Понор", есеји "Милион грчева", "Боље икад него никад", "Успомене о Белинском", путопис "Фрегата Палада".

1812 - Конгрес САД усвојио је декларацију о објави рата Великој Британији због наметнутих трговинских ограничења.

1815 - Британска армија фелдмаршала Артура Велзлија, војводе од Велингтона и пруске снаге фелдмаршала Гебхарда фон Блихера потукле су код Ватерлоа, у данашњој Белгији, војску француског цара Наполеона I. Пораз је приморао Наполеона да 22. јуна други пут абдицира, после чега је заточен на острво Света Јелена у Атлантику, где је умро 1821. Постоје шпекулације да је отрован.

1823 - После гушења устанка против његове владавине и губитка Бразила 1822. краљ Жоао VI поништио је португалски устав, на чије га је проглашење присилио притисак грађанске револуције која је планула 1820.

1839 - Основана је Прва београдска гимназија, најстарија средња школа која постоји у континуитету у престоници Србије. Најпре је имала два разреда, три године доцније пет, а професори су били, првих деценија, најчешће, Срби из Војводине. Кроз њу је прошла плејада истакнутих личности српске историје, науке, уметности и културе, укључујући Стојана Новаковића, Милана Милићевића, Слободана Јовановића, Петра Кочића, Брану Петронијевића, Веселина Чајкановића, Александра Белића, Милована Глишића, Јована Скерлића, Јована Цвијића, Михаила Петровића Аласа, Лазу Лазаревића, Стевана Сремца, Мокрањца, Корнелија Станковића, краља Петра I Карађорђевића, Живојина Мишића, Степу Степановића, Гаврила Принципа, Милана Стојадиновића, Александра Дерока, Момчила Настасијевића, Мошу Пијаде, Светозара Глигорића.

1868 - Рођен је мађарски регент адмирал Миклош Хорти де Нађбања, који је од 1920. до 1944. владао са званичном титулом "краљевски регент Мађарске". Мађарску је увео у Други светски рат на страни Немачке и учествовао је у распарчавању Краљевине Југославије. Његове трупе извршиле су масовне злочине, највише на југу Бачке у Шајкашкој и у Новом Саду, над цивилима, Србима и Јеврејима. Као адмирал, пред крај

Првог светског рата постао је командант аустроугарске флоте и 1918. је угушио побуну морнара у Боки Которској, а 1919. у Мађарској је предводио гушење комунистичке побуне, коју је водио Бела Кун. После другог светског рата уточиште му је пружила Салазарова Португалија, где је и умро. Југославија га је прогласила ратним злочинцем, али никада није изведен на суд.

1881 - Немачка, Русија и Аустроугарска обновили су тајни савез "Лигу три цара". Првобитно, она је оформљена октобра 1873. као иницијатива немачког канцелара Бизмарка, на традицијама "Свете алијансе" из првих деценија 19. века, а коначно је престала да постоји 1887.

1882 - Рођен је бугарски револуционар и државник Георги Михајлович Димитров, вођа и један од твораца Комунистичке партије Бугарске, први председник бугарске владе после Другог светског рата, генерални секретар Коминтерне од 1935. до 1943. После паљевине Рајхстага 1933. за коју су нацисти оптужили комунисте, судио му је нацистички суд на Лајпцишком процесу. Сјајном одбраном претворио је суђење у оптужбу против нацизма, што је имало изузетан ођек у целом свету.

1884 - Рођен је француски политичар Едуард Далађе, потписник Минхенског пакта с Немачком 1938. којим је Адолфу Хитлеру омогућено да окупацијом Судета распарча Чехословачку. Између два светска рата био је три пута француски председник владе, а у Другом светском рату интерниран је у Немачку после окупације Француске.

1886 - Рођен је Игњат Павлас, адвокат из Новог Сада, истакнути српски национални и културни делатник. У Српском народном одбору, образованом у Новом Саду 1918. био је потпредседник. Члан је делегације која је 1918. у Београду, тражила да српска војска најбрже могуће уђе у Нови Сад и Бачку и дочекао је српску војску 9. новембра. председавао је Великом народном скупштином у Новом Саду 25. новембра 1918. која прогласила присаједињење Војводине Краљевини Србији. Један је од првака соколског покрета у Бачкој, и најзаслужнији је за изградњу Соколског дома у Новом Саду 1936, тада Спомен-дом краља Александра I. Био је и председник Веслачког клуба Данубиус, оснивач и председник планинарског друштва "Фрушка гора". Организовао је градњу планинарских домова на Фрушкој гори, на Змајевцу, Осовљу, Иришком венцу, као и на Руднику код Горњег Милановца. Убили су га мађарски окупатори јануара 1942, у Новом Саду, на Дунаву.

1928 - Норвешки поларни истраживач Руал Амундсен, први човек који је освојио Јужни пол, нестао је током лета авионом изнад Северног леденог океана. Ка Северном полу полетео је у покушају да пронађе несталу италијанску експедицију и очито је погинуо у авионској несрећи. Истраживао је пределе око Северног и Јужног пола и на најјужнију тачку Земље доспео је 14. децембра 1911. а Северни пол прелетео је у мају 1926. Први је од 1903. до 1906. прошао цео Северозападни пролаз северно од Америке, између Атлантског океана и Беринговог мореуза и од 1918. до 1921. Североисточни пролаз од Норвешке до Беринговог мора. Написао је дело "Јужни пол".

1936 - Умро је руски писац Максим Горки, утемељитељ социјалистичког реализма. Најчешћа тема његовог стваралаштва су људи са друштвеног дна, побуњеници свих врста, изгубљени и презрени. После 1917. иако је полемисао с Лењином и другим бољшевичким првацима, учествовао је у интелектуалној обнови земље и сматра се најзначајнијим културним послеником у постоктобарској епохи. Умро је 1936. под околностима које нису потпуно расветљене. Дела: приче, приповетке и романи "Макар Чудра", "Коновалов", "Песма о Соколу", "Фома Гордејев", "Мати", "Песма о веснику олује", "Лето", "Тројица", "Исповест", "Градић Окуров", "Супрузи Орлови", "Артомонови", "Живот Клима Самгина", "аутобиографска" трилогија "Детињство", "Међу људима" и "Моји универзитети", драме "Малограђани", "На дну", "На летовању", "Непријатељи", "Васа Железна", "Јегор Буличов и остали", успомене "Лав Толстој".

1940 - Француски генерал Шарл де Гол упутио је из Лондона радио поруку земљацима широм света да се одупру окупацији Немачке и представио је себе као предводника "слободних Француза" (оних који не признају Владу у Вишију). Његов проглас је посебно имао ођека у француским колонијама, које су поступно одрицале послушност Петеновој Влади у Вишију и признавале Де Гола.

1940 - Немачке трупе су заузеле статешки значајну француску луку Шербур.

1942 - Рођен је енглески музичар Пол Мекартни, члан квартета "Битлси", који су шездесетих година 20. века постали најпопуларнији рок састав. После распада "Битлса" 1972. наставио је самосталну музичку каријеру.

1953 - Проглашена је Република Египат са генералом Мухамедом Нагибом, вођом побуне којом је 1952. с власти збачен краљ Фарук, као председником.

1965 - Ваздухопловни вицемаршал Нгујен Као Ки, амерички штићеник, је преузео власт као председник владе Јужног Вијетнама и позвао на одлучнији рат против комунистичког покрета Вијетконг.

1968 - Британски Дом лордова одбацио је одлуку лабуристичке владе о санкцијама против режима беле мањине у Родезији.

1972 - Британски путнички авион типа "Трајдент" срушио се убрзо по полетању из Лондона, што није преживео нико од 118 људи у летелици.

1975 - Убици краља Саудијске Арабије Фејсала у марту 1975, краљевом синовцу принцу Фејсалу Мусаиду, јавно је одрубљена глава испред палате владе у Ријаду.

1979 - У Бечу су Леонид Брежњев и Џими Картер потписали споразум САЛТ 2 којим су се Совјетски Савез и Сједињене Државе обавезали да ограниче стратешко нуклеарно наоружање.

1987 - Израел је осудио одлуку поглавара римокатоличке цркве папе Јована Павла II да прими у аудијенцију председника Аустрије Курта Валдхајма, због његовог учешћа у немачким формацијама током Другог светског рата.

1993 - Савет безбедности Уједињених нација одобрио је слање 7.600 "плавих шлемова" у шест градова у Босни и Херцеговини.

1996 - Савет безбедности УН ставио је ван снаге забрану извоза тешког наоружања бившим југословенским републикама.

1996 - Бењамин Нетанјаху је преузео дужност председника владе Израела као најмлађи

шеф владе у историји те земље, после изборне победе његове десничарске коалиције.

2004 - Шефови држава или влада 25 чланица ЕУ усвојили су у Бриселу први устав ЕУ, уз договор да документ ступи на снагу пошто га ратификују све земље чланице.

2004 - Велика Британија је доделила почасну титулу витеза ловцу на нацисте Симону Визенталу.

2005 - Суданска влада потписала је у египатском главном граду Каиру мировни споразум са једном од највећих опозиционих група, Националном демократском алијансом (НДА) с намером да оконча 16-годишњи сукоб у којем је погинуло више од два милиона људи, а око четири милиона је приморано да напусти домове.

2010 - Умро је Жозе Сарاماго, португалски писац, нобеловац. Рођен је у сељачкој породици и променио је низ занимања, да би се тек 1976. посветио књижевности. Сматра се једним од највећих португалских писаца. Превођен је на преко тридесет језика. Дела: "Ембарго и друге приче", "Година смрти Рикарда Реиша", "Слепило", "Седам сунаца и седам месечина", "Јеванђеље по Исусу Христу".

2010 - Умро је Богдан Богдановић, архитекта, универзитетски професор, члан САНУ. Извесно време био је градоначелник Београда. Аутор је великог броја споменика посвећених жртвама и борцима у Другом светском рату (Јасеновац, Мостар, Бела Црква, Јеврејске жртве, Београд). Објавио 26 књига на српском и немачком, стручних и публицистичких. Дела: "Залудна мистрија", "Урбанистичке митологеме", "Урбс и Логос", "Уклети неимар".

2014 - Умрла је Стефани Кволек, изумитељ кевлара, материјала од ког се праве панцири и друга непробојна опрема. Кволек је у време када је изумела кевлар 1964. године, радила као хемичар у компанији "ДуПонт" у Делаверу. Иако је првобитно замишљено да се кевлар користи за аутомобилске гуме, испоставило се да је то материјал јачи од метала, па је добио много ширу примену.

2017 - У најтежим пожарима у историји Португалије, који су избили претходног дана, у централном делу те земље у области Педрогау Гранде, погинуло је 66 особа а 204 су повређене. Људи су већином страдали у аутомобилима током настојања да напусте подручја захваћена пожарима.

2022 - Власти Литваније саопштиле су да забрањују транзит робе под санкцијама ЕУ преко њихове територије ка руској области Калињинград. На листи санкција ЕУ нашли су се угаљ, метали, грађевински материјали, напредне технологије. Калињинград је руска ексклава великог војно стратешког значаја смештена између Пољске и Литваније која је распадом Совјетског Савеза остала без територијалне везе са матицом. Историјски, то је северни део негдашње Источне Пруске који је припојен Совјетском Савезу после Другог светског рата, јужни део је у саставу Пољске.

(Танјуг)